

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av utlänningslagen och 17 kap. 7 b § i strafflagen

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av utlänningslagen och 17 kap. 7 b § i strafflagen (RP 51/2026 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jutta Gras, inrikesministeriet
- polisinspektör Joni Länsivuori, inrikesministeriet
- professor Olli Mäenpää
- professor Eeva Nykänen
- professor Elina Pirjatanniemi.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- biträdande professor Anu Mutanen
- professor (emeritus) Teuvo Pohjolainen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att utlänningslagen och strafflagen ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 12 juni 2026.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagets förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen. Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet lämnar utlåtande i ärendet.

Utlåtande GrUU 33/2026 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) I propositionen föreslås det att utlänningslagens bestämmelser ska harmoniseras i förhållande till EU-lagstiftningen. Det föreslås att nekad inresa enligt kodexen om Schengengränserna och beslut om överföring enligt förordningen om asyl- och migrationshantering ska särskiljas från nationell avvisning. För avlägsnande av unionsmedborgare föreslås ett enda förfarande, som benämns utvisning. Det föreslås att avvisning av en tredjelandsmedborgare som vistats länge i landet till ett land utanför EU i en situation där personen har uppehållstillstånd i en annan EU-medlemsstat ska regleras på det sätt som Europeiska unionens domstol förutsätter. För att göra avlägsnande ur landet mer effektivt föreslås en precisering som innebär att en ny ansökan om uppehållstillstånd som görs under en besvärprocess som gäller ett beslut om avlägsnande ur landet i princip leder till att ansökan avslås. Dessutom föreslås det bestämmelser som ska undanröja behovet att fatta flera beslut som gäller samma fall av avlägsnande ur landet.

(2) Syftet med propositionen är att bidra till att de som meddelats beslut om utvisning återvänder eller återsänds till utreseländerna så snart som möjligt. Målet med de ändringar som föreslås är även att inte behöva fatta flera beslut om samma fall av avlägsnande ur landet, eftersom besluten belastar myndigheterna och fördröjer avlägsnandet ur landet.

(3) Grundlagsutskottet har sett det som viktigt att det i den mån som EU-lagstiftningen kräver reglering på det nationella planet eller möjliggör sådan tas hänsyn till de krav som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ställer när det nationella handlingsutrymmet utnyttjas (se GrUU 25/2005 rd). Det ingår dock inte i grundlagsutskottets konstitutionella uppdrag att bedöma nationell genomförandelagstiftning med avseende på den materiella EU-rätten (se t.ex. GrUU 12/2019 rd, GrUU 31/2017 rd). Utskottet har framhållit att det finns anledning att särskilt i fråga om bestämmelser som är av betydelse med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna tydligt klargöra ramarna för det nationella handlingsutrymmet (GrUU 1/2018 rd, s. 3, GrUU 26/2017 rd, s. 42, GrUU 2/2017 rd, s. 2, GrUU 44/2016 rd, s. 4).

(4) Utlänningslagen har kommit till med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 4/2004 rd). Grundlagsutskottet hänvisade då till att det i 9 § 4 mom. i grundlagen anges att rätten för utlänningar att resa in i Finland och att vistas i landet regleras genom lag. Utgångspunkten i den bestämmelsen i grundlagen är ”den gällande huvudregeln i internationell rätt, enligt vilken en utlänning allmänt taget inte har rätt att slå sig ner i ett annat land”. Även om grundlagen inte särskilt ställer krav på innehållet i en sådan lag, ska den enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna motsvara Finlands internationella förpliktelser (RP 309/1993 rd, s. 56/I). Av kravet på bestämmelser i lag kan man enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ”förutom förbudet mot diskriminering och godtycklighet i behandlingen av utlänningar också härleda kravet på att grunderna för och beslutsförfarandet vid ankomsten till och vistelsen i landet skall regleras så att de sökandes rättsskydd garanteras” (RP 309/1993 rd, s. 56/I). Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Utgångspunkten är att all utövning av offentlig makt ska ha en behörighetsgrund som i sista hand återgår på en av riksdagen stiftad lag

Utlåtande GrUU 33/2026 rd

(RP 1/1998 rd, s. 75/I). För lagar gäller det allmänna kravet att en lag ska vara exakt och noga avgränsad (GrUU 10/2016 rd, s. 3). Lagstiftaren har prövningsrätt inom dessa ramar.

(5) Enligt den föreslagna 150 d § i utlänningslagen kan polisen meddela inreseförbud för en tredjelandsmedborgare som vistas någon annanstans än i Finland, om det finns vägande skäl att anse att han eller hon utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning, allmän säkerhet eller den nationella säkerheten. Förbudet kan meddelas för en bestämd tid på högst 15 år eller tills vidare.

(6) Enligt 145 § 1 mom. i den föreslagna utlänningslagen ska en utlänning samt dennes make som befinner sig i Finland eller en därmed jämförbar person ges tillfälle att bli hörd i ett sådant ärende avseende avvisning, utvisning eller meddelande av inreseförbud som berör personen. Enligt det föreslagna nya 3 mom. gäller skyldigheten att ge tillfälle att bli hörd gäller dock inte situationer där meddelande av inreseförbud övervägs med stöd av 150 d §.

(7) Rätten att bli hörd hör till de garantier för god förvaltning som nämns i 21 § 2 mom. i grundlagen och som tryggas genom lag. Det kan dock föreskrivas om smärre undantag från garantierna för god förvaltning, om de inte ändrar grunderna för god förvaltning eller äventyrar individens rättsskydd (RP 309/1993 rd, s. 78). I motiveringen till regeringens proposition (s. 113) har avvikelser från hörandet motiverats med att hörande kan leda till att en person som bör meddelas inreseförbud och som blir varse om försök till hörande omedelbart kan försöka ta sig in i Schengenområdet via någon annan medlemsstat. I så fall förlorar Finlands inreseförbud sin betydelse. Att höra parten när meddelande av inreseförbud övervägs kan således äventyra att syftet med beslutet uppnås.

(8) I förvaltningslagen, som är den allmänna lag där det föreskrivs om grunderna för en god förvaltning och förfarandet i förvaltningsärenden, ingår det vissa undantag från skyldigheten att höra en part (se även GrUU 49/2017 rd, s. 7). Enligt 34 § 2 mom. 4 punkten i den lagen får ett ärende avgöras utan att en part hörs, om hörandet kan äventyra syftet med beslutet. Grundlagsutskottet anser att den föreslagna regleringen, som visserligen innebär ett avsteg från huvudregeln om hörande i 21 § 2 mom., inte är problematisk på ett sätt som påverkar lagstiftningsordningen.

(9) Grundlagsutskottet betonar behovet av att tillämpa den föreslagna regleringen med omsorg.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Utlåtande GrUU 33/2026 rd

Helsingfors 13.5.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Onni Rostila saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Petri Honkonen cent
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Arja Juvonen saf
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Mats Löfström sv
medlem Mira Nieminen saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Ville Skinnari sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

utskottsråd Johannes Heikkonen.